

ומתרצינן: אלא, רישא דמתניתין איירי כשהכיר את מצות השבת ולבסוף שכח ממנה. ודרב ושמואל נמי — כהכיר ולבסוף שכח דמי, וכדמפרש:

והכי איתמר:

רב ושמואל, דאמרי תרוייהו: אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים, וגר שנתגייר לבין הנכרים, שלא שמע מעולם ממצות השבת — כהכיר ולבסוף שכח דמי, וחייב חטאת אחת.

ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, דאמרי תרוייהו: דוקא אם תחילה הכיר ולבסוף שכח חייב חטאת. אבל תינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים פטור לגמרי מחטאת, דאין זו שגגה אלא אנוס הוא. שכל האומר על האיסור שהוא מותר אנוס הוא, ורחמנא פטריה. (3)

מיתבי: תניא: כלל גדול אמרו בשבת: כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה — אינו חייב אלא אחת.

היודע עיקר שבת? מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה!

ב-טו ודייקנן: אבל אם לא שכחה לעיקר שבת, אלא שכח שהיום שבת מאי? — חייב על כל מלאכה ומלאכה. (1) שאם לא נאמר כן אלא נאמר כי גם בלא שכח עיקר שבת דינו כשכח, ואינו חייב אלא חטאת אחת על כל שבת ושבת, היתה צריכה המשנה לכתוב גם אופן זה במציעתא, שבין שכח ובין לא שכח עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת.

ותיקשי, אי הכי, אדתני בסיפא: היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה — חייב על כל מלאכה ומלאכה.

הרי עדיף דליתני בה: היודע עיקר שבת, (2) ושכח שהיום שבת — חייב על כל מלאכה ומלאכה, ואעפ"י שכל המלאכות הן שגגה אחת. ואנא ידענא דכל שכן הא, שיוודע שהיום שבת ושגג באיסור המלאכות, דחייב על כל מלאכה ומלאכה, שהרי כל מלאכה היא שגגה אחרת!?

בשוכח עיקר שבת, אין אצלו הבדל בין מלאכה למלאכה. שפת אמת.

2. היינו דבמציעתא ליתני הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת, ובסיפא ליתני היודע עיקר שבת. שאם יהיה כתוב רק היודע עיקר שבת, הוה אמינא דפירושו שידע ושכחה, כדאמרינן לעיל. רשב"א.

3. רש"י. והתוס' בד"ה אבל, פליגי, דאומר מותר לא הוה אנוס אלא שוגג, אלא טעמא דר"י ור"ל כמונבו דלקמן.

מכאן כשיטתם ד"ימים שבינתיים הוה ידיעה לחלק" הוא גזירת הכתוב, ולא משום שלא יתכן שלא שמע בינתיים כרש"י [עיי' במשנה], שהרי כאן לא שייך לומר כן, ואפילו הכי אמרינן דחייב על כל שבת ושבת.

1. לכאורה קשה: למה יתחייב על כל מלאכה, והרי שגגתו היא בשבת, ומה ההבדל בין זה לשכח עיקר שבת?

ויש לבאר: כיון שיוודע עיקר שבת, הרי כל מלאכה שעושה יודע שהיא אסורה בשבת, והוה כקצת ידיעה לחלק בין המלאכות. מה שאין כן

שהדבר אסור — אף שוגג חייב דוקא בכי האי גוונא שהיתה לו ידיעה בעבר שהוא אסור, ואחר כך שכח. שרק כך הוא נקרא שוגג, וחייב חטאת. להוציא תינוק שנשבה, שלא ידע האיסור מעולם.

אמר לו רבי עקיבא למונבז: הריני מוסיף על דבריך! כלומר, אם אתה בא להשוות שוגג למזיד, יש לך להוסיף ולהשוותם לגמרי. וזה לא יתכן.

כי האם אפשר לומר: אי מה מזיד, שהיתה הידיעה בשעת מעשה — אף שוגג הוא אפילו כשהיתה לו ידיעה בשעת מעשה של העבירה, שאף בזה יתחייב חטאת!?

אמר לו מונבז: הן! וכל שכן שהוספת על דברי. כי אכן גם בשוגג כזה אני אומר שהוא חייב חטאת.⁽⁵⁾

אמר לו רבי עקיבא: לדבריך, שאף כשיודע בשעת מעשה הוי שוגג — אין זה קרוי שוגג אלא מזיד! ולקמן מפרש פלוגתייהו.

ומסקינן לקושיא:

כיצד? תינוק שנשבה לבין הנכרים, וגר שנתגייר בין הנכרים, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה — אינו חייב אלא חטאת אחת.

וכמו כן, אין הוא חייב על הרבה אכילות הדם, שאכל כל ימיו, אלא חטאת אחת.⁽⁴⁾

וכמו כן, על החלב שאכל כל ימיו מביא חטאת אחת.

ועל עבודה זרה שעבד כל ימיו חטאת אחת.

וכן על כל איסור שבתורה שיש בו חטאת, למרות שעבר פעמים רבות מביא רק חטאת אחת.

ומונבז פוטר לגמרי את התינוק שנשבה מקרבן חטאת.

וכך היה מונבז דן לפני רבי עקיבא: הואיל ומזיד קרוי חוטא [דכתיב בשבועת העדות "ונפש כי תחטא", ואיירי אפילו במזיד]. ושוגג קרוי חוטא, הרי ילפינן בבנין אב:

מה מזיד חיובו הוא כשהיתה לו ידיעה

4. לכאורה אין זה דוקא בתינוק שנשבה, אלא בכל אדם שאכל דם כל ימיו בהעלם אחד חייב רק חטאת אחת.
[בשלמא בשבת, יש חילוק בין תינוק לשאר אדם שחייב על כל שבת או על כל מלאכה ואילו אצל התינוק הכל נחשב לשגגה אחת].

5. ומכל מקום לא ילפי רבי יוחנן וריש לקיש שצריך דוקא שידע האיסור בשעת מעשה, אלא ההיקש בא ללמד שאפילו ככהאי גוונא הוי שוגג, וכל שכן בהכיר ולבסוף שכח.

וביארנו בתוס' ד"ה וחייב, דמיירי שאכל הדם בכמה תמחויין [צורות שונות של בישול], ויש מאן דאמר שחייב חטאת על כל תמחוי [אפילו אם אכלם בהעלם אחד], ואילו התינוק שנשבה

קתני מיהא: כיצד? תינוק שנשבה, חייב חטאת.

בשלמא לרב ושמואל ניהא, כי הם מחייבים חטאת אפילו בתינוק שנשבה. [ומה דנקטה הברייאא תינוק שנשבה הוא להשמיענו פלוגתא דרבי עקיבא ומונבז. אבל הוא הדין בהכיר ולבסוף שכח דחייב רק חטאת אחת, וכמתניתין].

אלא לרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, הפוטרים תינוק שנשבה מחטאת — קשיא?!

ומתריצין: אמרי לך רבי יוחנן וריש לקיש: וכי לא מי איכא מונבז דפטר בתינוק שנשבה? אן, דאמרינן שפטור — כמונבז!

והוינן בה: מאי טעמא דמונבז? שהרי מבנין אב אי אפשר ללמוד שוגג ממזיד, שהרי הם שני הפכים. ומזיד פטור מחטאת ושוגג חייב חטאת.

ומשנינן: מונבז לומד מהא דכתיב בפרשת קרבן חטאת על עבודה זרה "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשוגג". וסמיך ליה "והנפש אשר תעשה ביד רמה", דהיינו מזיד.

הקיש שוגג למזיד [ועל כרחך, הקישן הכתוב, אף שאינם דומים]: מה מזיד, שהיתה לו ידיעה — אף שוגג, שהיתה לו ידיעה.

והוינן בה: ורבנן [היינו רבי עקיבא דפליג על מונבז] — האי "תורה אחת" מאי עבדי ליה? לענין מה הוקשו שוגג למזיד.

ומשנינן: מויבעי להו לכדמקרי ליה רבי יהושע בן לוי לבריה.

כתיב בפרשת קרבן חטאת על עבודה זרה "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשוגג".

וכתיב בתחלת הפרשה "וכי תשגו, ולא טו-א תעשו את כל המצוות האלה", דהיינו עבודה זרה ששקולה ככל המצוות.

וכתיב "והנפש אשר תעשה ביד רמה... ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמה".

ומדכתיב "תורה אחת יהיה לכם" דרשינן:

הוקשו כולם, כל החטאות על שגגות של כל עבירות שבתורה לעבודה זרה — מה להלן, בעבודה זרה, אין חייבין קרבן אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת. כדכתיב

בשעת מעשה הוי שוגג, ולא לאפוקי כשאינו יודע. אבל לגבי ידיעת האיסור בעבר ילפינן לגמרי ממזיד שרק אם ידע הוי שוגג.

והרשב"א תירץ שלכן יליף מונבז גם מבנין אב וגם מהיקש דלקמן, דהבנין אב מלמד לפטור כשלא היתה לו ידיעה מעולם. וההיקש בא לחייב אפילו כשהיתה לו ידיעה בשעת מעשה.

והקשו בתוס' ד"ה כל: הרי לגבי תינוק שנשבה ילפי ששוגג הוא דוקא כשידע בעבר מהאיסור, ומדוע לגבי ידיעה בשעת מעשה לא ילפי הכא?

והריטב"א מתרץ, שאי אפשר להוציא את השוגג מפשוטו לגמרי, שמשמעותו שאינו יודע שאסור, ולומר דזה לא הוי שוגג. הילכך אמרינן שהילפותא ממזיד באה לומר רק שגם אם ידע